

Glantz/Kannisto/Työläjäarvi

28.1.2019

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö HE 296/2018 vp koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytää lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta. Palkansaajakeskusjärjestöt Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Akava ry sekä Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry lausuvat asiasta seuraavaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia sairausvakuutuslakiin, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annettuun lakiin sekä työnantajan sairausvakuutusmaksusta annettuun lakiin. Lakiesityksen tavoitteena on päivittää sairausvakuutuslain työtuloja koskevat säännökset sekä selkeyttää ja yksinkertaistaa päivärahaetuuden määräytymisperusteita. Tavoitteena on huomioida 1.1.2019 käyttöön tulevan kansallisen tulorekisterin tarjoamat mahdollisuudet tulotietojen ajantasaisuudesta.

Palkansaajakeskusjärjestöt yhdessä katsovat, että pääpiirteissään hallituksen esitys on kannatettava. Päivärahaetuuden määräytyminen jatkossa hakijan vuositulon perusteella selkeyttää etuudenmääräytymistä sekä vastaa todennäköisesti jatkossa hakijan ansionmenetystä nykyistä paremmin.

Sairausvakuutuslakiin tehtävien muutosten johdosta hallituksen esityksessä arvioidaan niin sanotun työtulo-uudistuksen kustannuksien nousevan noin 66 miljoonaa euroa. Koska yhtenä työtulo-uudistuksen lähtökohtana oli tehdä mahdollisimman neutraali uudistus, uudistusta valmistelleessa työryhmässä keskusteltiin erilaisista vaihtoehtoista tehdä uudistus mahdollisimman kustannusneutraalisti ja niin, että etuuden tasot eivät nousisi eivätkä laskisi. Teknisesti helpoimmaksi keinoksi valikoitui vakuutusmaksuvähennyksen nostaminen nykyisestä 4,48 prosentista 9,78 prosenttiin. Vakuutusmaksuvähennyksen korottaminen vähentäisi työtulo-uudistuksen kustannuksia 66 miljoonasta 9 miljoonaan.

Glantz/Kannisto/Työläjäarvi

28.1.2019

Palkansaajakeskusjärjestöt kannattavat työtulo-uudistuksen toteutusta niin, että palkansaajien maksutaakka ei nouse, korvausaste säilyy vähintään nykyisellään ja etuuden tasot säilyisivät edelleen turvaavalla tasolla. On kuitenkin huomionarvoista, että vakuutusmaksuvähennyksen korottaminen lähes kymmeneen prosenttiin voi pienentää etuuksien tasoa verrattuna palkkaan. Nykyinen taso on lähempänä 70 prosenttia, mutta vakuutusmaksuvähennyksen korotuksen jälkeen etuudentaso lähenee 60 prosenttia. Koska etuuden tasoa alennetaan vakuutusmaksuvähennyksen kautta, etuudensaajalle voi olla epäselvää, paljon etuuden taso todellisuudessa on verrattuna palkkaan. Osalla vakuutetuista uusi etuustaso tulisi jonkin verran laskemaan nykytilanteeseen verrattuna, toisaalta varsinkin verotuksessa suuria tulonhankkimisvähennyksiä omaavilla uusi etuustaso olisi nykyistä hieman korkeampi.

Työryhmätyöskentelyn aikana tehdyt arviot uudistuksen vaikutuksista eri tulo-
luokkiin osoittavat, että uudistus vaikuttaa eniten ylempien tuloluokkien etuuden tasoon vaikka uudistuksessa on pyritty mahdollisimman neutraaliin lopputulokseen. Vaikka muutoksien arvioidaan olevan vähäisiä, ylempien tuloluokkien kohdalla tämä voi heikentää luottamusta järjestelmän oikeudenmukaisuuteen. Yhdessä viime vuosina tehtyjen sairausvakuutusetuuksien leikkauksien kanssa järjestelmän vakuutusluonne ja kannustavuus heikentyvät.

Työtulo-uudistukseen liittyvissä laskelmissa on esiintynyt ongelmia nykytilan ja tulorekisterin tuomien mahdollisuuksien vertailussa. Arvioihin on pyydetty suhtautumaan varovaisesti, koska nykytietoja ei ole voitu Kelan mukaan arvioidaan niin hyvin kuin olisi toivottu tulorekisteri silmällä pitäen. Palkansaajakeskusjärjestöjen mukaan on syytä seurata työtulo-uudistuksen ja tavoitteiden toteutumista, jotta voidaan tarvittaessa tehdä muutoksia jos näyttää siltä, että tiettyjen ryhmien (esim. opiskelijat tai perhevapaalle jäävät) tai eri tuloluokkien kohdalla muutos näyttäytyy epäoikeudenmukaiselta tai alkuperäisiä tavoitteita puutteellisesti toteuttavalta.

Hallituksen esitykseen sisältyy myös pysyviksi laeiksi tarkoitetut muutokset sairausvakuutuksen rahoitusosuuksiin. Taustalla vaikuttavat kilpailukykyopin
muksen kirjaukset työnantajien rahoitusosuuksien keventämiseksi. Nyt esitettävät muutokset vakiinnuttaisivat työnantajien maksutason selvästi aiempaa alemmalle tasolle. Palkansaajajärjestöt toivovat, että työnantajat käyttäisivät tätä alennusta ensisijaisesti työllistämiseen vakituisissa työsuhteissa.

Huomionarvoista on, että palkansaajien maksuosuudet työtulovakuutuksessa (päivärahakorvaukset ja työterveyshuollon korvaukset) nostettaisiin 48 prosenttiin (lukuun ottamatta äidin työnantajalle maksettavaa kertakorvausta, jonka työnantajat rahoittavat). Ennen kiky-sopimusta palkansaajien rahoitusosuudet liikkuvat 20 ja 30 prosentin välillä ja työnantajien rahoitusosuudet 70 prosentin tuntumassa. Jatkossa työnantajien rahoitusosuus vakiintuisi 52 prosenttiin.

Glantz/Kannisto/Työläjärv

28.1.2019

Palkansaaajien työtulovakuutuksen maksuosuuden nousu kompensoitaisiin sairaanhoitovakuutuksen puolella, jossa palkansaaajien rahoitusosuutta laskettaisiin 33 prosenttiin. Samalla valtion rahoitusvastuu kasvaisi 67 prosenttiin. Työnantajilla ei ole rahoitusosuutta sairaanhoitovakuutuksen puolella eikä sellaista esitetä nytkään.

Vakuutusperiaatteen kannalta ongelmallista olisi myös 14 000 euron tulokynnyksen säätäminen. Tavoite pienituloisimpien toimeentulon tukemisesta on oikeansuuntainen, mutta näin sovelluttuna se muodostaa yhden uuden kannustinloukun 14 000 euron vuositulon kohdalle. On myös vakuutusperiaatteen soveltamisen kannalta hankalaa, että pienistä tuloista etuutta karttuu 70 prosentilla mutta vakuutusmaksusta on annettu 100 prosentin alennus eli maksuttomuus. Vakuutusperiaatteen heikentymistä täydentää päivärahan karttumiseen tämän hallituksen tekemä heikennys, joka leikkaa jo noin 30 000 euron ylittävistä vuosituloista päivärahakarttuman vain 20 prosenttiin.

Kokonaisuudessaan muutokset maksuosuuksissa keventävät huomattavasti työnantajan maksutaakkaa palkansaaajien kustannuksella. Palkansaaajakusjärjestöt ehdottavatkin, että sairausvakuutuksen rahoitusta tarkasteltaisiin tulevaisuudessa kokonaisuudessaan, jotta rahoitus olisi selkeämpi, oikeudenmukaisempi ja ymmärrettävämpi.

Palkansaaajajärjestöt ehdottavat myös, että työnantajan sairausvakuutusmaksun nimi muutetaan työnantajan päivärahamaksuksi. Nykyinen nimi on harhaanjohtava, koska työnantajat eivät rahoita sairaanhoitovakuutuksen sairausvakuutusetuuksia lainkaan vaan ainoastaan työtulovakuutuksen päivärahoja ja työterveyshuollon korvauksia. Termiä palkansaaajan päivärahamaksu on käytetty jo vuosikaudet.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Akava ry

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Lisätiedot: sosiaalipoliittinen asiantuntija Tuuli Glantz, SAK ry, tuuli.glantz@sak.fi,
johtava asiantuntija Miia Kannisto, Akava, miia.kannisto@akava.fi,
sosiaali- ja terveystieteellinen asiantuntija, Riitta Työläjärv, STTK, riitta.tyolajarvi@sttk.fi